

Koninkrijk Navarra 1425 - 1516

(voor een stamboom van de koningen van Navarra [zie bijlage](#))

In de laatste eeuw van haar zelfstandig bestaan werd Navarra geteisterd door ingewikkelde troonssopvolgingskwesaties die leidden tot een burgeroorlog. Het was Ferdinand II, de katholieke koning van Castilië, die Navarra in 1512 veroverde en aan zijn kroon toevoegde.

Burgeroorlog in Navarra

Na de langdurige regeerperiode van de bekwame onderhandelaar Karel III van Navarra, waarin het rijk tot rust was gekomen, erfde in 1425 Blanca I de troon samen met haar man Johan II, die in 1458 tevens koning zou worden van Aragón. Vanwege langdurige afwezigheid van Johan, die zich meer bezighield met het verdedigen van bezittingen in Castilië en Aragón, kon de definitieve kroning in Navarra pas plaatsvinden in 1429. Direct na deze plechtigheid liet Johan het bestuur van Navarra over aan Blanca en stortte zich met zijn Aragonese familie in een oorlog met Castilië. Hoewel deze oorlog Navarra niet direct raakte, ondervond het koninkrijk wel problemen aan haar grens met Castilië. De bevolking verzette zich tegen deze onnodige verkwisting van middelen en Johan werd gedwongen zijn ambities in Castilië op te geven. Ook omdat hij betrokken raakte bij de verdediging van de Aragonese bezittingen in Italië kwam in 1436 een definitieve vredesovereenkomst tot stand tussen Aragón en Castilië, tot tevredenheid van Navarra.

Blanca I
1385-1441

Zoals te doen gebruikelijk probeerden de Navarrese vorsten Johan II en Blanca I de positie van hun huis te versterken door het uithuwelijken van hun kinderen aan heersers of erfopvolgers van andere koninkrijken. Zo trouwde hun oudste dochter, eveneens Blanca geheten, met Hendrik IV, de aanstaande koning van Castilië en de tweede dochter, Eleonora, met Gaston IV, graaf van Foix. Vlak na het huwelijk van haar dochter Blanca overleed de koningin die bij testament de troon naliet aan haar zoon Karel, met de restrictie dat zijn vader Johan II daar zijn goedkeuring aan zou hechten, wat hij niet deed. Karel accepteerde dat zijn vader in naam koning van Navarra bleef, maar omdat die zich verder nauwelijks bemoeide met het koninkrijk, bestuurde Karel feitelijk Navarra. Toch bleven er spanningen bestaan tussen Johan en Karel die tot een dieptepunt kwamen toen Johan II in 1447 hertrouwde met een Castiliaanse admiraalsdochter en zich twee jaar later met haar vestigde in Navarra, waarna zich een reeks van conflicten ontwikkelde die leidde tot een scheiding van loyaliteiten binnen de Navarrese elite. Een deel ervan sloot zich aan bij Karel die een alliantie aanging met Castilië en een ander deel steunde Johan die nu te maken kreeg met de dreiging om door genoemde alliantie uit Navarra verdreven te worden. Ten gevolge van deze gebeurtenissen brak er in 1451 een burgeroorlog uit.

Voor Johan II ontstond een gecompliceerde situatie. Niet alleen had hij door zijn tweede huwelijk het vruchtgebruik van Navarra verspeeld, maar ook bleek al snel dat hij nauwelijks steun kreeg van zijn broer Alfons V, de koning van Aragón. Daarbij dient niet vergeten te worden dat Johan na de dood van zijn broer hem zou opvolgen, maar bij zijn overlijden de troon zou overgaan op Karel, waardoor deze zowel Navarra als Aragón zou erven.

Johan II
1398-1476

Karel
1421-1461

In 1455 nam Johan daarom een zwaarwichtige maar bedenkelijke beslissing. Hij sloot een overeenkomst met Gaston van Foix, echtgenoot van zijn dochter Eleonora, stootte zijn zoon Karel en diens vrouw Blanca uit het Navarrese koningshuis en verklaarde zijn dochter Eleonora als zijn enige wettige erfopvolgster. Dit betekende een totale breuk tussen vader en zoon.

Karel zocht de steun van zijn oom Alfons V, waarna onderhandelingen van start gingen, maar werden onderbroken toen Alfons in 1458 overleed en Johan II hem opvolgde.

Eleonora
1426-1479

Het gemanipuleer van Johan II en het feit dat Karel geen nakomelingen had, wekten de irritatie van de belangrijkste Europese mogendheden die geen onvoorspelbare wisselingen van het machtsevenwicht op het Iberisch schiereiland wensten en beide kempnanen onder druk zetten om tot een akkoord te komen, maar dat bleef uit. Het was daarom dat Karel steun zocht bij koning Hendrik IV van Castilië en hem voorstelde diens dochter Isabella (de latere koningin Isabella, *la Católica*) te huwen. Daarmee liep hij Johan II voor de voeten, die in Isabella een goede partner zag voor zijn zoon Fernando, geboren uit zijn tweede huwelijk. Een overeenkomst

tussen Johan met de Castiliaanse koning die hij sloot in 1461 bezegelde het lot van Karel, die zonder enige steun voor zijn aanspraken op de Navarrese troon achterbleef. Hij overleed in datzelfde jaar, waarmee een einde kwam aan de burgeroorlog.

Navarra in het nauw

Maar de onrust bleef in Navarra, niet in het minst doordat de Franse koning Louis XI geen gelegenheid voorbij liet gaan om zijn invloed op Navarra te vergroten en daardoor meer controle te krijgen over het Pyrenese gebied. En die gelegenheid werd hem geboden toen Eleonora, die met haar man, Gaston, Navarra bij afwezigheid van Johan II, feitelijk bestuurden, zijn steun vroeg om opstanden in Navarra te bestrijden. Tegen de zin van haar vader die niets moest hebben van deze Franse inmenging. En zo werd Navarra meegesleept in de langdurige strijd tussen Frankrijk en Aragón om de hegemonie over de Pyreneeën. Ferdinand, zoon van Johan en inmiddels gehuwd met Isabella van Castilië, stelde zijn vader voor om Navarra onder protectie te stellen van Castilië. In deze voor Navarra zo instabiele periode overleed Johan II in 1479 en werd opgevolgd door Eleonora die haar vader slechts vierentwintig dagen overleefde.

Eleonora liet het rijk Navarra achter aan haar kleinzoon Francisco Febo, een kind van elf jaar oud, wiens vader Gaston in 1470 was overleden. Zijn moeder, Magdalena van Frankrijk en zuster van de Franse koning, nam het regentschap op zich en zocht, net als Eleonora dat had gedaan, steun bij Frankrijk om zich te verdedigen tegen de steeds machtiger wordende Ferdinand II van Aragón die zijn vader Johan II was opgevolgd en door zijn huwelijk met Isabella een alliantie was aangegaan met Castilië. Daarmee liep Navarra niet alleen het risico van het opnieuw uitbreken van een burgeroorlog, maar ook om inzet te worden van een Frans-Castiliaanse conflict. In de zomer van 1479 had Magdalena een onderhoud met Ferdinand dat in datzelfde jaar leidde tot een verdrag tussen Navarra en Ferdinand waarmee de rechten van Navarra werden gewaarborgd. En zo kon Francisco Febo uiteindelijk in 1481 gekroond worden tot koning van Navarra. Dat weerhield Ferdinand II en Louis XI er niet van om zich indringend bezig te houden met de kwestie van de toekomstige troonsopvolging in Navarra, maar de dood van de Navarrese koning in 1483 maakte een eind aan deze inmenging. De kroon ging over aan de zuster van Francisco, Catalina, dertien jaar oud en het was weer Magdalena die het regentschap op zich nam. Opnieuw trachtten de Franse en Castiliaanse koningen hun belangen veilig te stellen via een huwelijk van de koningin van Navarra. Die van Castilië, Isabella I en Fernando II, bekend als de katholieke koningen, probeerden een

Isabella I
1451-1504

Ferdinand II
1452-1516

huwelijk van Catalina te bewerkstelligen met hun zoon Johan die zowel Castilië als Aragón zou erven waardoor deze rijken verbonden zouden worden met Navarra. Daarmee zou een drievoudige alliantie geboren worden welke gevreesd werd door Frankrijk. Magdalena, afhankelijk als zij zich voelde van de Fransen, ging tegen de wens van het hof akkoord met een huwelijk tussen haar dochter en de Franse beschermeling, Johan van Albret. Dat deed de interne strijd in Navarra weer oplaaien en het werd opnieuw een speelbal in de voortdurende strijd tussen Castilië en Frankrijk. Pas in 1494 kon de officiële kroning van Catalina plaatsvinden.

Het koningspaar voelde er weinig voor slechts als figuranten op te treden, noch wat betreft het bestuur van Navarra zelf, noch op het internationale toneel. Ook bestond bij hen de wens om onder de protectie van Castilië uit te komen. Ferdinand, die zijn Aragonese bezittingen in Italië

bedreigd zag door oprukkende Franse troepen wist de Navarrese vorst te kalmeren en sloot in 1495 een pact met Navarra dat hij bescherming bood in ruil voor neutraliteit van het rijk in het conflict tussen Castilië en Frankrijk. Dat bracht rust in Navarra en het bood Ferdinand gelegenheid om de strijd aan te gaan met de nieuwe Franse koning, Karel VIII, die hij in 1497 bij Napels versloeg.

In 1504 stierf koningin Isabella van Castilië en moest Ferdinand zijn koningschap overlaten aan zijn dochter Johanna en haar echtgenoot, Filips de Schone, zoon van keizer Maximiliaan van Oostenrijk. Met hem sloten Johan en Catalina van Navarra een militaire overeenkomst, maar toen Filips overleed in 1506 en Ferdinand II het regentschap op zich nam van Castilië, kwam Navarra alleen te staan. Pogingen om hulp te krijgen van de Habsburgse keizer liepen op niets uit en daarmee begon zich het einde van Navarra als zelfstandig koninkrijk af te tekenen. Een alliantie ontstond tussen Castilië, Venetië, Engeland en de Heilige Stoel, de *Liga Santa*, die gericht was op de verdrijving van de Fransen uit Italië. Reden voor de Franse koning om te proberen Navarra voor zich te winnen, wat Ferdinand II, de gelegenheid bood om - met goedkeuring van de paus - Navarra binnen te trekken. In 1512 was de verovering voltooid en in 1516 werd Navarra toegevoegd aan de kroon van Spanje dat een samensmelting was van Castilië en Aragón onder het koningschap van de zoon van Johanna de Waanzinnige die beide rijken erfde. Die zoon was Karel I van Spanje, in de lage landen beter bekend als Karel V, keizer van het Habsburgse rijk. Navarra hield op te bestaan als onafhankelijk koninkrijk.

Willem Peeters 7 november 2010

Koningen van Navarra 1425-1516
Jaartallen geven regeerjaren weer.

